

Medaile Za zásluhy o stát v oblasti vědy pro Jiřího Drahoše

V neděli 28. října 2012 při slavnostním ceremoniálu na Pražském hradě u příležitosti výročí vzniku samostatného československého státu prezident České republiky Václav Klaus vyznamenal medailí Za zásluhy o stát v oblasti vědy prof. Ing. Jiřího Drahoše, DrSc., dr. h. c., předsedu Akademie věd České republiky. Toto vysoké ocenění dostal J. Drahoš jako významná osobnost české vědy v oboru chemie a organizátor vědeckého života.

Prof. Jiří Drahoš vystudoval fyzikální chemii na Vysoké škole chemicko-technologické

v Praze. Poté nastoupil do Ústavu teoretických základů chemické techniky ČSAV – dnes Ústav chemických procesů Akademie věd ČR, v. v. i. (působil zde jako vědecký pracovník, v letech 1996–2003 jako ředitel). Hlavním předmětem jeho odborného zájmu jsou vícefázové chemické reaktory. Je držitelem mnoha vědeckých ocenění, spoluautorem našich i zahraničních patentů a členem odborných společností a vědeckých institucí u nás i ve světě. Od r. 2009 je předsedou Akademie věd ČR (blíže www.cas.cz), o jejíž rozvoj se velmi zasloužil.

Cena předsedy Akademie věd ČR za propagaci či popularizaci výzkumu, experimentálního vývoje a inovací 2012

V r. 2012 byla poprvé udělena Cena předsedy AV ČR za propagaci či popularizaci výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. Ocenění nadále budou dostávat jednou za rok až tři osobnosti české vědy podle návrhů ředitelů pracovišť AV ČR a doporučení odborné poroty, Vědecké rady a Rady pro popularizaci AV ČR. Ceny prvním laureátům byly slavnostně předány 23. října 2012 v sídle AV ČR v Praze. Ocenění z rukou předsedy Akademie věd ČR prof. Jiřího Drahoše převzali RNDr. Jiří Grygar, CSc., doc. RNDr. Karel Hudec, DrSc., a doc. Mgr. Jaroslav Šebek, Ph.D.

● Jiří Grygar

Známý vědecký pracovník Fyzikálního ústavu AV ČR, v. v. i., je autorem nebo

spoluautorem více než 100 původních vysoce hodnocených a citovaných prací v oborech fotometrie, spektroskopie a astročásticové fyziky. Podííl se na organizaci vědecké práce u nás, byl členem Vědecké rady AV ČR i několika ústavů AV ČR, byl předsedou České astronomické společnosti a Učené společnosti České republiky.

Jiří Grygar patří k našim nejvýznamnějším popularizátorům vědy v oblasti astronomie a astrofyziky, známým široké veřejnosti – přednáší, publikuje v novinách a časopisech, pravidelně vystupuje v rozhlase i televizi. Je také autorem mnoha populárně vědeckých knih, např. *Vesmír je náš svět* (Orbis, Praha 1973), *Vesmír* (se Zdeňkem Horským a Pavlem Mayerem, *Mladá fronta*, Praha 1979 a 1983), *Vesmírná*

zastavení (Panorama, Praha 1990). Značné popularity dosáhl i televizní seriál *Okna vesmíru dokofán* (1981–92, 1998; r. 1990 v podobě knihy), na němž se podílel jako autor námětu, spoluautor scénáře a průvodce pořadem. V populárních publikacích i na veřejných vystoupeních se zabývá vztahem vědy a víry (např. *Velký třesk a Bible*, 1991 a 1997, *O vědě a víře*, 2001). Přestože odborný záběr J. Grygara neodpovídá přímo zaměření *Živy*, jeho příspěvky najdete také v našem časopise (např. *Česká věda po 20 letech na kruhovém objezdu – Živa 2010, 1: I*, nebo *Purkyňův jev a astronomie – Živa 2011, 5: 236–237*). Za vědeckou a popularizační činnost získal Jiří Grygar již řadu ocenění, např. jako zatím jediný Čech *Kalinga Prize* od UNESCO (v r. 1996), *Cenu Františka Nušla* od České astronomické společnosti (2011) a *Medaili Učené společnosti ČR za zásluhy o rozvoj vědy* (2012).

● Karel Hudec

V r. 1955 byl přijat jako vědecký pracovník do Laboratoře zoologie (nyní Ústav biologie obratlovců) tehdejší ČSAV a této skupině zůstal věrný až do r. 1991. Po ukončení aktivní pracovní činnosti přednášel ornitologii a zoogeografii na katedře zoologie a ekologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Svou vědeckou dráhu zaměřil na ornitologický výzkum, především na ekologii ptáků.

Karel Hudec je autorem nebo spoluautorem 542 článků v časopisech popularizačního zaměření, 29 knih a čtyř knižních překladů z němčiny. Zpracoval data týkající se výskytu, distribuce druhů a četnosti populací ptáků v Československu (později v České republice), která využil v důležitých ornitologických monografiích: *Fauna Československa (České republiky) – ptáci* (několik svazků a reedic), *Handbuch der Vogel Mitteleuropas* a *Birds of the Western Palearctic*. Rovněž se podílel na koordinaci

1 Laureáti Ceny předsedy Akademie věd ČR za propagaci či popularizaci výzkumu, experimentálního vývoje a inovací vědy za r. 2012. Zleva: Jiří Grygar, Karel Hudec a Jaroslav Šebek. Foto S. Kyselová, Archiv SSČ AV ČR, v. v. i.

aktivit v rámci International Waterfowl Research Bureau. K. Hudec je také dlouhodobě přispěvatelem Živy, jeho texty vycházely především v 80. letech; v poslední době se podílel na článcích o hromadném záletu brkoslava severního do ČR (Živa 2010, 6: 280–282) a změnách v ornitofauně ČR ve 20. stol. (Živa 2001, 6: 275–276).

Za svou práci již získal např. Cenu Československé akademie věd, Cenu Josefa Vavrouška, Cenu ministra životního prostředí nebo Literární cenu Josefa Hlávky za

Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice.

● Jaroslav Šebek

V Historickém ústavu AV ČR, v. v. i., se věnuje výzkumu církevních, sociálních a politických dějin 20. stol., dějinám česko-německých vztahů a historii evropských autoritativních hnutí. J. Šebek patří k nejvýznamnějším a nejznámějším popularizátorům v oblasti obecné historie a církevních dějin u nás. Je častým hostem v pořadech České televize a Českého rozhlasu – veřej-

nosti je známý jako zasvěcený komentátor historických událostí s přesahem do přítomnosti. Problematikou českých dějin ve 20. stol. se zabývá i ve svých knihách – Mezi křížem a národem (Centrum pro studium demokracie a kultury, Praha 2006), Dlouhé stíny Mnichova. Mnichovská dohoda očima signatářů a její dopady na Československo (s Janem Němečkem a Janem Kuklíkem, Auditorium, Praha 2011) nebo antologii textů Katolické noviny 1949–1989 (s Janem Paulasem, Praha 2009).

● Pavel Suchan

Pracovník Astronomického ústavu AV ČR, v. v. i., a dlouholetý člen a místopředseda České astronomické společnosti, předseda výboru pro Astronomické olympiády. Dnes se zabývá hlavně popularizací astronomie (přednášky, sdělovací prostředky, projekt Do kosmu s Rtkem) a světelným znečištěním – ochranou pozorovacích podmínek a nočního životního prostředí.

● doc. RNDr. František Weyda, CSc.

Byl zaměstnán v Entomologickém ústavu BC AV ČR, v. v. i., nyní na katedře medicínské biologie PříF JU v Českých Budějovicích. Od r. 2002 je členem Rady pro popularizaci vědy při AV ČR, spoluautorem filmových dokumentů (např. *Ips typographus* – chcete mě?, Louže nebo Kapitoly o havěti), vystupuje v televizních pořadech a dokumentech. Pořádá výstavy svých prací z oblasti vědecké fotografie (se Živou v r. 2002) i skupinové výstavy (např. Mikrosvět – výstava české vědecké fotografie). Je autorem řady článků také v Živě – např. v r. 2003 mimořádné přílohy věnované vědecké digitální fotografii v biologii.

Čestné medaile Vojtěcha Náprstka za rok 2012

Oborové medaile Vojtěcha Náprstka Za zásluhy v popularizaci vědy byly uděleny 14. listopadu 2012 pěti laureátům:

● RNDr. Václav Cílek, CSc.

Donedávna ředitel Geologického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., kde se zabývá otázkami spjatými s klimatickými oscilacemi a vývojem české krajiny. Je autorem a spoluautorem mnoha knih a publikuje také v řadě časopisů a v novinách. Rovněž se podílel na projektech České televize. Za svou práci získal např. Cenu VIZE 97, Cenu ministra životního prostředí, Českou hlavu za popularizaci a Cenu Trilobit.

● Mgr. Jan Kolář, Ph.D.

Působí v Ústavu experimentální botaniky AV ČR, v. v. i., nejen jako vědec – je také

autorem téměř všech populárně-vědeckých příspěvků zveřejňovaných na webových stránkách ústavu a podílí se na organizaci Dnů otevřených dveří. Byl hlavním organizátorem dvou ročníků fotografické soutěže Rostlina s příběhem a tvůrcem i realizátorem výstavy Mutanti! o rostlinných mutantech a jejich využití ve výzkumu i běžném životě. Je autorem publikace Biologické hodiny rostlin (Academia 2006) a několika článků v Živě.

● PhDr. Milena Secká, CSc.

Pracuje v Náprstkově muzeu asijských, afrických a amerických kultur v Praze. Je odbornicí i popularizátorkou v oblasti etnologie a muzeologie, autorkou řady výstav, publikací, přednášek a dalších projektů.

Zahájení činnosti Biotechnologického a biomedicínského centra BIOCEV

V sídle Akademie věd České republiky na Národní třídě v Praze byl 30. října 2012 oficiálně zahájen projekt BIOCEV, a to u příležitosti spuštění prvního z jeho pěti výzkumných programů. Jde o společný projekt 6 ústavů Akademie věd ČR (Ústavu molekulární genetiky, Biotechnologického ústavu, Mikrobiologického ústavu, Fyziologického ústavu, Ústavu experimentální medicíny a Ústavu makromolekulární chemie) a Přírodovědecké a 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Univerzita je klíčovým partnerem projektu nejen jako garant magisterských a doktorských studijních programů, které se budou v rámci BIOCEV realizovat; vybrané univerzitní týmy budou zapojeny prakticky do všech výzkumných cílů.

Celý projekt propojuje základní a aplikovaný výzkum v oblasti biomedicíny a biotechnologie a v budoucnu se má zařadit mezi centra excelentní vědy u nás

i v rámci Evropy. Očekává se, že výsledky vědeckého bádání budou využitelné pro vývoj nových léků nebo nových léčebných a diagnostických postupů.

Centrum financuje Evropský fond pro regionální rozvoj (prostřednictvím Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace), rozpočet České republiky a partneři projektu. Neočekávané překážky při schvalování bohužel způsobily zpoždění, a tak se projekt nachází teprve před zahájením druhého kola výběru dodavatele stavby. Zahájení výstavby ve Vestci ve Středočeském kraji se nyní plánuje na květen 2013, její dokončení na konci r. 2014.

Díky možnosti využít v začátcích projektu BIOCEV současná pracoviště v Praze se však podařilo vytvořit na Ústavu molekulární genetiky AV ČR, v. v. i., pod vedením doc. Radislava Sedláčka mezinárodní vědecký tým a v tomto roce tak zahájí první výzkumný program – Funkční genomika.

Jde o obor, který se na základě znalosti sekvencí genomu snaží definovat funkce jednotlivých genů, což je zásadní pro pochopení podstaty mnoha nemocí (v rámci výzkumu se vědci zaměřují např. na poruchy reprodukce, kardiovaskulární onemocnění, metabolické choroby, chronické záněty střev nebo rakovinu tlustého střeva). K detailnímu studiu funkcí konkrétních genů a pro hledání a vývoj nových léčebných postupů se vyvíjejí a používají myši a potkaní mutantní modely. Proto R. Sedláček zároveň rozvíjí České centrum fenogenomiky (tzv. myši kliniku), jehož plně funkční součástí je transgenní laboratoř produkující geneticky upravované myši modely, která se začlenila mezi světově uznávané instituce podílející se na mezinárodním programu Encyclopedie funkcí savčích genů. V týmu R. Sedláčka jsou zastoupeni i zahraniční vědci z Austrálie, Kanady, Německa, Polska nebo Turecka a úspěšní čeští vědci, kteří se vracejí do ČR po dlouhodobých pobytech v prestižních institucích ve světě.

Názvy dalších výzkumných programů – Buněčná biologie a virologie, Vývoj léčebných a diagnostických postupů, Strukturální biologie a proteinové inženýrství, Biomateriály a tkáňové inženýrství. Podrobnější informace a aktuální zprávy na webových stránkách projektu: www.biocev.eu.